

Из "За лова"

Хосе Ортега-И-Гасет

<notabene-bg.org/read.php?id=51>

(Есето на Хосе Ортега-и-Гасет „За лова“ е публикувано за пръв път през 1943 г. Тук е представен откъс от него. Превод от испански: Лазар Копринаров)

Вдъхновяващият принцип на спортния лов е изкуствено да увековечава възможността човекът да попада в една съвсем архаична ситуация: в оная първичност, при която, бидейки човек, той още се движи в кръга на животинското съществуване.

Възможно е някой ловец да се засегне, подозирайки, че моето определение на лова го третира като животно. Ала съмнявам се истинският ловец наистина да се разсърди. Нали в това се коренят цялата щедрост и наслада на ловуването: че човек, комуто в течение на неизбежния прогрес е съдено да скъса праобщността си с животни, растения и минерали, накратко - с природата, може да изпита удоволствие от изкуственото връщане към нея - единствено по рода си занимание, което му позволява нещо като ваканция от човешкото. (...)

Да се каже живот е все едно да се каже сегашност. Защото животът е това, което има да се прави тук и сега. Това, което има да се прави, е твърде променливо в различните исторически епохи. Но бидейки едно или друго, еднаквото в него е, че не е направено, а е още за правене и именно затова принадлежи към живота. Животът по своята същност е задача и открит проблем, гъсталак от проблеми, които щем не щем, ние сме само размахващи ръце корабкрушенци. Ясно е, че не-днешният живот, отминалият живот не е живот в собствения смисъл на думата. Той е разказ, който ни разказват, за живот, който е бил. Бил е за тези, които е трябвало да го живеят, както ние нашия, без предварително някой да би могъл да им го разкаже. Оттук - една от отликите на всеки живот, докато се живее, е, че повече или по-малко той е винаги тревожен, тъй като се състои от неовладени проблеми и неотложни решения. Обратно, винаги когато човек гледа от своето настояще отминалия живот, той вижда заедно с проблемите, които са го обременявали, и решенията, добри или лоши, които тези проблеми са получавали. Поради това всеки отминал живот изглежда по-лесен и по-малко тревожен от сегашния - един вид загадка, чието решение притежаваме предварително. Неговите проблеми са престанали да бъдат открити и по тази причина да бъдат истински: решаването им ги е закрило. Предишният живот изглежда завършен за разлика от сегашния, който по определение е винаги незавършен. (...) Гледан от коя да е днешна точка, всеки някогашен живот се хвали с леснината си не само защото вече се знаят решенията и резултатите му като прочетен докрай роман, а и защото проблемите му са очевидно по-прости и по-късният човек ги владее с несравнима гъвкавост.

Тази е причината потопеният в свръхсложното си настоящо съществуване човек да изпитва обикновено тъга по миналото - и повече по общочовешкото, отколкото по своето индивидуално минало(...) Миналото поражда силната вълна на отлива и трябва добре да си се вкопчил в настоящото, за да не те повлече и погълне. Миналото е похотлива сирена, притежава sex appeal.

(...) Бягство обаче не е възможно. Човек не може да се върне в никоя епоха назад. Ще не ще, той е поверен на едно бъдеще, което, дали ще го наречем или не прогрес, на практика е винаги ново и различно. Макар родът ни да е така стар и да наследяваме цялото минало, животът е винаги нов и всяко поколение се чувства задължено да живее като че за пръв път, почти така, сякаш никой преди него не го е правил. Но ако нашето съществуване не може да се пренесе в една предишна форма на живот изцяло, защо да не може частично, за кратко време, за отмора от тягостното съществуване тук и сега? Това би било голямото развлечение.

(...) Формите на живот, произведени в историческата еволюция, се градят върху строго определени предпоставки, които вече не могат да се върнат. Всяка една от тези форми е неотстранимо вписана във времето на своето възникване, тъй като тя е форма на съществуване, която човек изобретява пред вида на непосредствената ѝ предшественица. Свети Августин е бил християнин като човек, който приключва в себе си езичника и неоплатонисткия ученик. Ето две

от безбройните предпоставки, вплетени в начина да бъдеш „християнин по августински“. С напредъка на историята начините да бъдеш човек стават по-обусловени, бихме казали по-„специализирани“. Обратно, връщайки се назад, към все по-елементарните стилове на съществуване, специализацията намалява и откриваме начини на човешкото, в по-голяма степен родови и с толкова малко предпоставки, че по принцип са възможни или почти възможни по всяко време, тоест са **на вечно разположение в човека**..

(...) Ловецът едновременно е и днешен човек, и човек отпреди десет хиляди години. В ловуването предългият процес на световната история се скатава и си захапва опашката. Наистина са удивителни естествеността и бързината, с които, като стигнем гората, оставили града, снемаме от себе си грижите, настроението и маниерите на сегашния човек, този, който сме, и в нас пониква човекът-дивак. Сякаш животът ни губи от теглото си и го обгръща свежата и ароматна атмосфера на някакво юношество. Усещаме се, както се казва, потопени в природата. И странното е, че макар тя да не е нито родната, нито привичната ни среда, когато ловът ни вмести в нея, имаме чувството, че се завръщаме в наследствения си дом. За нас ловното поле никога не е нещо „екзотично, което откриваме за пръв път, точно обратното - то е нещо знайно отпред, в което сме били винаги. Така и човекът-дивак, поникнал внезапно в нас, не ни се представя като непознат, като някаква новост, напротив - идва като наше най-спонтанно, очевидно и сигурно аз.

(...) Този най-скромен рефлекс, прастар остатък на един инстинкт, който човекът съхранява от времето, когато е бил още чист звяр, е предпоставката човек да може днес, в края на неизброими хилядолетия, да направи от ловуването форма на своето щастие. За да се развличаме и забавляваме, не стига само постоянната ни готовност да зарежем тягостните занимания на сериозния ни живот; трябва още и другата форма на съществуване, другото занимание, да притежава дарбата да ни привлече, да завладее нашия интерес. Развлечението има два полюса: един, **от** който се отвлечаме или отдалечаваме, и друг, **в** който се вълчим и поглъщаме. За първото действие сме винаги готови; второто обаче е най-трудното, невероятното. При неговата липса много пъти изпадаме в онези загадъчни бездни на жизнена пустота, обикновено наричани досада, *soleen*, отегчение.

Човекът е дезертьор от Природата. Избягал от нея, той започва да прави история, тоест да полага усилия за осъществяването на въображаемото, на невероятното, може би на невъзможното. Историята винаги се прави в посока, обратна на Природата. От това чудовищно неудобство, от всеобхватната загриженост, каквато е историята, човек се стреми да отдъхне, завръщайки се временно и изкуствено към Природата чрез спорта, наречен лов. Положението ни е така парадоксално, че от ден на ден ни трябва все повече изкусност, тя ще да е напразна, ако онзи зверски инстинкт, вече отмиращ, се изтрие нацяло от нашия род.

(...) Нужно ни е да запазим оня суров импулс, който сме наследили от пред-човека. Единствено той ни позволява върховния лукс, а именно, възможността да се наслаждаваме на ваканции от човешкото посредством същинското ни „потопяне в Природата“. Ала това потопяне не е така лесно, както обикновено, без много размишления, се смята. Човекът не може да встъпи отново в Природата, ако временно не възстанови в себе си онова, което още притежава от животното. На свой ред, това е постижимо само ако човекът влезе във връзка с друго животно. А няма друго животно, истинско животно, освен дивото - и връзката с него е лова.

(...) Единствено ловувайки, човек съумява да **е** на полето, искам да кажа **всред** онова поле, което е и същинското поле. Единствено истинско е ловното поле. Другите форми на поле вече не са чисто поле: нито орното, нито бойното, нито туристическото. Както показва самият израз, **култивираното** поле е земя, вече мъчена от човечеството - дотам, че тази хуманизация на полето е послужила като модел и име за всичките форми на живот, които са във висша степен специфично човешки: за **културата**. Да се разхождаш впрочем из градината, по нивята или стърнищата, през маслинената горичка или мрачните дъбови насаждения, е все едно да следваш човека, разхождайки се вътре в себе си. Подобно свойство притежава и бойното поле. Войната, както и земеделието, са човешки институции. Полето, ставайки бойно, превръща къс от планетата в геометрична площ, където са от значение само стратегическите характеристики. Накрая, полето като пейзаж за туриста, е не по-малко човешко, отколкото предишните, то е „картина“ и неговото съществуване зависи от лиричното състояние, което човекът желае и може да извика. Затова толкова късно то е заинтригувало нашия род. Поетите и художниците бяха тези, които стъпка по стъпка го формираха, неговите качества бяха откривани, сиреч изобретявани, бавно, поколение след поколение в епохите с най-напреднала култура. Срамота е, че не съществува история на пейзажа, който бележи едно от най-големите завоевания и богатства на историческия човек.

Истината е, че в Европа той е изобретение на романтизма. Едва от началото на XIX век тая човешка активност събира достатъчно пълнота, та да осигури преобръщането на едно парче земя в идеалността на пейзажа.

(...) Само в ловното поле - първичното, единствено „природното“ - съумяваме да се преселим от нашия човешки свят в едно неподправено „навън“, спрямо което историята е отдалечаване или завръщане. Но ясно е, че не можем да излезем „навън“, ако не влезем вътре в това „вън“, ако останем седящи и закотвени към обичайното си място. (...) При лов въздухът, когато се плъзга по кожата или нахлува в дробовете, има друг, по-сладък вкус, скалата придобива по-изразителна физиономия, растението се изпълва със значения. А всичко това е така, защото ловецът, докато се предвижва или спотайва, се усеща издъно свързан с преследваното животно, независимо дали то се вижда, дали е скрито или го няма.

(...) Когато сме на ловното поле, най-първото, оста на цялата ситуация, е онова мистично единение с животното, усещането и предусещането му, които автоматично водят до възприемане на реалността от гледната точка на звяра, без да се напуска собствената гледна точка. (...) Преследвачът не може да преследва, ако не обедини своето виждане с виждането на преследваното животно. Ще рече, **ловът е подражание на животното**. Ето защо не разбира лова онзи, който го взема за човешка постъпка, вместо да види в него една зоологическа постъпка, в чието възпроизвеждане човек намира удоволствие.

В това мистично единение със звяра става едно непосредствено заразяване и ловецът започва да се държи като него. Инстинктивно ще се смали да не го видят, ще пристъпва съвсем безшумно, ще приема всичко наоколо с предпазливостта на животинската твар. Това наричам да бъдеш **всред** полето. Само видяно откъм разиграващата се в лова драма, може да се погълне неговото същинско богатство. Разчленени в тая дейност - малка зоологическа трагедия, - вятър, светлина, температура, земен релеф, минерали, растителност имат своя роля, не са, както за туриста или ботаника, чисто и просто там, а **функционират**: действат. И действат не както в земеделието, според едностранчивият и абстрактен смисъл на своята полезност за реколтата, а участват в драмата на лова всяко от себе си, със собственото си и пълно битие.